

Tänk på trappor och stegar

Sundsvalls museum

”En utställning i den speciella lokal på museets bottenvåning, där en trappa går rakt igenom rummet.” Så inleder gästcuratorn Barbro Björk utställningen ”Tänk på trappor och stegar” på Sundsvalls museum. Affischen för utställningen bär Jordi Arkös etsning *Tal para qual/Den ena som den andre*, från 1979. För just där står den ena – stegen – och balanserar på den andre – trappan. Det är något visst med trappor och stegar. Och visst lyckas utställningen i att göra tydligt hur konstnärer genom alla tider lockas av detta redskap.

I enlighet med Barbro Björks både skriftliga och muntliga inrådan låter jag temat växa vidare i minnet. Framför Petter Antonisens fotografi av Lars Kleens skulpturala verk *Stege*, ett fotografi taget i utställningen ”Båt” på Kummelholmens konsthall, drar jag mig till minnes ett väldigt specifikt hus. I huset har våningar rasat samman. Här leder trappan upp i taket och har förlorat sitt syfte. Jag tänker på Sarah Winchesterhuset i Kalifornien. Det var jordbävningen 1906 som orsakade dess labyrintartade karaktär. Istället för att riva huset lät hon resterna vara. Hon började lägga till våningsplan, rum och flyglar. Dörrar kunde öppnades upp till tomma intet, skorstenar murade hon igen under taknivå och trappor, ja trappor fick leda till högre nivåer som inte längre existerade. Huset visar hur något kan vara både raserat och uppbyggt på samma gång. Det legenden som huset vill styrka, och det turismnäringen lyfter fram, är att Sarah Winchester trodde att andar som dödats av ett Winchestergevär – samma gevär som stod till grund för hennes rikedomar – hemsökte henne och tvingade henne att bygga vidare.

Lars Kleens *Stege* är en förvriden stege som både graciöst och krampaktigt vrider sig längs betonggolvet. Samtidigt blir trappstegen successivt smalare. Själv såg jag Lars Kleens trappa i en senare utställning på Kummelholmens konsthall, ”Ön”. Då hade stegen flyttats till det som tidigare var eldstaden i den före detta hetvattencentralen. Där vred den sig uppåt mot ljuset. Den ledde uppåt, men liksom trappan i Sarah Winchesterhuset fanns mot toppen ingen möjlig utväg.

Trappan som en lösning på ett problem: hur jägaren tillverkar en stege upp till älgpassets plattform. Detta är något konstnären Corinne Ericsons uppmärksammar i *Älgpass*, en fotografisk dokumentation av jaktorn i de jämtländska skogarna. Hon skriver ”grånande melankoliska och grafiska byggen stod liksom övergivna, posterade på myrar, kalhyggen och i skogen.” I de svartvita, fängslande fotografierna upplevs dessa konstruktioner som skulpturer. Långsamt och skoningslöst utsätts de för naturens krafter.

Corinne Ericson har en central roll i utställningen och finns representerad med en rad verk. I en serie om åtta bronsskulpturer får vi en känsla av trappans monumentalitet, vilket är en smula roande eftersom var skulptur är liten till sitt format. Vissa skulpturer antyder trappans skrymslen och jag tänker på boken *Rummets poetik* där Gaston Bachelard visar hur vår uppfattning om huset formar våra tankar, minnen och drömmar. Han skriver mycket om husets vrår. Han skriver om källaren och vinden, men även om trappan. Bachelard berättar hur vi i minnet tenderar att gå nerför trappan som leder till källaren. Men vi går både upp- och nerför den trappa som leder till sovrummet. Slutligen går vi uppför trappan som leder till vinden.

VOLYM

En annan av Corinne Ericsons skulpturer visar ett enkelt podium, en scen. Denna ytterst förenklade men respektingivande trappa har även fotografen Oskar Ohlson tagit fasta på i verket *Che Guevaras trappa*. Fotografiet visar en talarplats utanför det grottsystem på Kuba där revolutionärerna gömde sig innan revolutionen. I det svartvita fotografiet står den platta stenen tom, men i mitt inre fyller jag den genast med idéer om självständighet, motstånd, makt och våld.

BILD: Jordi Arkö, *Tal para qual/Den ena som den andre*, etsning ur Goya-sviten, 1979.

©Jordi Arkö/Bildupphovsrätt 2019.

Oskar Ohlson, *Che Guevaras trappa*. ©Oskar Ohlson

Trappan: en väg, en frihet, ett hot. Alla dessa laddade begrepp ryms i Sergei Eisensteins inledningsscener till stumfilmen *Oktober – tio dagar som skakade världen* från 1927. Filmen beställdes av sovjetiska regeringen för att fira Oktoberrevolutionen. I utställningen får vi ta del av en iscensättning som visar hur statyn över tsar Alexander III störtas till marken. Trappor som leder upp mot statypodiet fylls av springande revolutionärer. Sedan reser sig stegarna mot statyn. Folket klättrar upp mot huvudet, fäster repen. Ett huvud faller.

Det fina i utställningen är hur konstnärerna får dela utrymmet med arkitekter, författare och poeter. Vi inspireras alla av varandra och intresset för trappor delas av många. På vita podier står texter utskrivna:

De sotarna! De sotarna!

De tro de komma till Gud!

De klättra upp de klättra upp

Men aldrig når de Gud!

(en gammal visa som Lars Ahlin sitter i köket och sjunger när Kristina Lugn kommer på intervju besök. Berättat i *Boknytt* 1990)

Det är något på samma gång allvarsamt och lekfullt med utställningen på Sundsvalls museum. Den är både enkel – det handlar om trappor – och existentiell – här ryms lager av associationer och politiska undertexter. Barbro Björk som curerat utställningen har sina förhoppningar: konstupplevelsen ska i positiv mening vara en bagatell. Du tar dig in i rummet, du går runt och du går vidare. Men kanske ändå att du tänker lite mer på trappor, stegar och älgpass nästa gång du står inför dem.

Text och foto: Ida Rödén

Volym 2019-03-04